

УДК 657.47

О. В. Гамова,
кандидат економічних наук,
В. А. Зубкова,
ст. гр. ОА-08-1д, Запорізька державна інженерна академія

ПРОПОЗИЦІЇ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ СОБІВАРТОСТІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті розглянемо методику організації впровадження одного з найбільш складного облікового завдання — внутрішньогосподарського методу обліку затрат і калькуляції собівартості продукції на основі нормативного методу контролю.

Annotation. In this article we consider methods of implementing one of the most complex accounting tasks - farm cost accounting method and calculation of production costs based on normative control method.

Аннотация. В статье рассмотрим методику организации внедрения одного из наиболее сложного учетного задача - внутрихозяйственного метода учета затрат и калькуляции себестоимости продукции на основе нормативного метода контроля.

Ключові слова: калькуляція, змінні витрати, собівартість промислової продукції, стаття калькуляції.

Key words: costing, variable costs, the cost of industrial products, article calculation.

Ключевые слова: калькуляция, переменные затраты, себестоимость промышленной продукции, статья калькуляции.

I. Вступ. Проблема удосконалення є першочерговою проблемою для сучасних підприємств, діяльність яких направлена на підвищення конкурентоздатності продукції та отримання прибутку. Залежно від особливостей технології і організації виробництва, рівня застосування обчислювальної техніки та інших факторів завдання на певному об'єкті впроваджують повністю або частково. Зокрема, це стосується завдання з організації нормативного методу обліку затрат і калькуляції собівартості продукції. Це завдання можна розв'язувати і впроваджувати повністю із складанням розгорнутої калькуляції собівартості продукції (за нормами, змінами норм, відхиленням від норм) і частково, коли використовуються лише елементи нормативного методу. Організація обліку витрат залежить передусім від особливостей технології виробництва та характеру продукції, що випускається. Сукупність прийомів обліку виробничих витрат та способів обчислення собівартості одиниці продукції (робіт, послуг) називається *методом обліку витрат і калькулювання*.

II. Постановка завдання. Основною метою даного дослідження є удосконалення теоретичних засад та обґрунтування управлінських аспектів обліку стосовно витрат і калькулювання собівартості продукції промислових підприємств на підставі розробки і впровадження в практику обліку повністю із складанням розгорнутої калькуляції собівартості продукції (за нормами, змінами норм, відхиленням від норм) і частково, коли використовуються лише елементи нормативного методу.

III. Основні результати. Обстеження обліку затрат на виробництво проводиться для оцінки дійсного його стану і виявлення недоліків, що перешкоджають впровадженню нормативного обліку, розробці рекомендацій з їх ліквідації.

На кожному підприємстві складають план обстеження обліку затрат на виробництво.

Таблиця 1. План заходів щодо впровадження нормативного методу обліку витрат на виробництво і калькуляції собівартості продукції на основі системи прогресивних норм і нормативів на 2009 – 2013 рр.

№ з/п	Заходи	Час виконання	Відповідальні за виконання
1	Перевірити наявність і технічний стан ваговимірювального господарства, наявність затверджених норм і нормативів затрат сировини, матеріалів, трудових ресурсів, стан планування і обліку затрат на виробництво, технічну і конструкторсько-технологічну документацію на продукцію, яку виробляють. На основі аналізу матеріалів перевірити визначити підрозділи підприємства, де впроваджуватиметься нормативний метод обліку затрат або його елементи. Розробити план заходів щодо ліквідації недоліків, удосконалення нормування, організації виробництва, планування й обліку; скласти графік впровадження нормативного методу (обліку затрат)	I квартал 2009 р.	Технічні служби
2	Розробити і затвердити поетапний план (графік) роботи з організації впровадження нормативного методу обліку затрат або його елементів у розрізі підрозділів на основі представлених ними планів-графіків впровадження нормативного методу обліку	II квартал 2009 р.	Управління бухгалтерського обліку і звітності

3	Розробити рекомендації з проведення поетапної роботи впровадження нормативного методу обліку затрат із застосуванням автоматизації обліково-обчислювальних робіт	II квартал 2009р.	Управління бухгалтерського обліку і звітності
4	Розробити інструкцію з нормативного методу обліку затрат і калькуляції собівартості продукції	I квартал 2010р.	Управління бухгалтерського обліку і звітності
5	Проводити у підрозділах підприємств, що впровадили нормативний метод обліку затрат і калькуляції собівартості продукції, семінари, школи вивчення і поширення його на інші підрозділи підприємства з бухгалтерами, спеціалістами інших служб	Постійно за потре-бою	Управління бухгалтерського обліку і звітності
6	Підвищувати рівень навчання з впровадження нормативного методу обліку затрат і калькуляції собівартості продукції, вивчити його вплив на підвищення ефективності управління промисловим виробництвом при підвищенні кваліфікації бухгалтерських працівників та ін.	Постійно	Управління бухгалтерського обліку і звітності

В робочій інструкції (індивідуальному проекті) нормативного методу обліку витрат і калькуляції собівартості продукції мають бути відображені і конкретна методологія нормативного обліку щодо конкретних умов виробництва, і його організація. Крім того, мають бути представлені конкретні форми первинних документів (з обліку витрат за нормами, зміни норм), облікових реєстрів (калькуляційні листи, картки обліку виробництва), інструкції щодо їх заповнення, рекомендації з удосконалення нормативного господарства тощо. Кожний рекомендований документ, реєстр візують особи, відповідальні за їх складання. [3,с.36]

Важливим етапом впровадження завдання є виробничі наради з розгляду різних питань нормативного обліку. Для широкого обговорення основних питань необхідно скласти тематику нарад.

Експериментування робочої інструкції (індивідуального проекту). Цей етап впровадження завдання проводиться дублюванням його за нормативним методом за місяць (у рекомендованих документах, реєстрах та ін.).

Доробка робочої інструкції (індивідуального проекту) здійснюється за результатами експериментування.

Зміни і доповнення в положеннях про відділи, посадові інструкції вносяться, якщо цього потребує вирішення завдання, особливо це необхідно під час впровадження нормативного методу обліку затрат і калькуляції собівартості продукції. [6,с.119]

Після обговорення і затвердження остаточного варіанта робочої інструкції (індивідуального проекту) завдання здають у промислову експлуатацію, що оформлюють спеціальним актом.

Ефективність заходів полягає в зменшенні трудових, матеріальних і грошових витрат на їх здійснення. Показники ефективності заходів щодо удосконалення обліку, контролю та аналізу залежно від змістової характеристики поділяють на якісні й економічні.

Показники ефективності обліку та аналізу такі:

1. зменшення трудомісткості роботи (у зв'язку з впровадженням нових форм організації, методів ведення обліку, контролю та аналізу, застосуванням технічних засобів);

2. зменшення затрат на ведення обліку та аналізу;

3. середньорічний контингент, що навчається;

4. питома вага працівників механізованої праці в апараті;

5. частка механізованої праці в загальних трудових затратах.

Методика обчислення показників ефективності заходів щодо удосконалення обліку, контролю та аналізу. Зменшення трудомісткості (зниження трудових затрат) завдяки тому чи іншому заходу визначають розрахунком коефіцієнта ефективності зниження трудових затрат:

$$K_{з. т. з} = T_o/T_i \quad (1)$$

де T_o , T_i — відповідно трудові затрати до і після проведення заходів. [2,с.26]

Слід зазначити, що коефіцієнт ефективності зниження трудових затрат характеризує лише зниження затрат завдяки проведенню заходів, чого для загальної оцінки економічної ефективності недостатньо.

Показником економічної ефективності є зниження вартості витрат на виконання комплексу облікових або аналітичних робіт. Коефіцієнт зниження вартості витрат відображує в сукупності витрати живої та уречевленої праці і обчислюється за формулою:

$$K_{з. в. в} = C_o/C_i \quad (2)$$

де C_o , C_i — відповідно вартість живої та уречевленої праці у діючих та запропонованих умовах. [5,с.63]

Ці розрахунки дають змогу визначити абсолютну і відносну економію витрат.

$$E_a = C_o - C_i \quad (3)$$

$$E_{\%} = \frac{C_o - C_i}{C_i} \quad (4)$$

Питома вага працівників автоматизованої праці визначають як співвідношення кількості працівників автоматизованої праці до загальної кількості облікових працівників. Частку автоматизованої праці у загальних витратах на проведення окремих облікових і аналітичних робіт розраховують як співвідношення суми добутку кількості працівників, зайнятих автоматизованою працею, і коефіцієнта автоматизації до загальної кількості працівників. [2,с.32]

Рівень автоматизації облікового процесу P_a визначають за формулою:

$$P_a = \frac{O_{роб} Z_{ч} + O_{о.р.м} Z_{ч}}{O_{о.р.р} Z_{ч} + O_{о.р.м} Z_{ч} + O_{о.р.м} Z_{ч}} \quad (5)$$

де $O_{роб}$ — обсяг облікових робіт;

$Z_{ч}$ — затрати часу на виконання облікових робіт;

$O_{о.р.м}$ — обсяг робіт, виконаних обліковим працівником на робочому місці з використанням засобів обчислювальної техніки;

$O_{о.р.р}$ — обсяг робіт, виконаних обліковим працівником ручним способом. [7,с.216]

Рівень механізації трудового процесу $P_{м.т.п}$ облікового працівника визначають за формулою:

$$P_{м.т.п} = \frac{O_{о.р.м} Z_{ч}}{O_{о.р.р} Z_{ч} + O_{о.р.м} Z_{ч}} \quad (6)$$

Ефективність автоматизації обліку можна визначити не тільки в цілому, а й по окремих етапах, а також операціях облікового процесу. Затрати часу для трьох варіантів людино-машинних процедур з обліку витрат виробництва подано у таблиці 2.

Таблиця 2. Витрати часу для трьох варіантів людино-машинних процедур під час розв'язання завдання «Облік затрат на виробництво»

Операція	Затрати часу на розрахунок			
	ручний	в пакетному режимі	в діалоговому режимі	із застосуванням ПК
Введення в ЕОМ повне перерахунок	— 2—3 дні	1—2 дні 1—2 дні	4—5 год 3—4 дні	2—3 год 2—3 дні
Перевірка і контроль даних	1—2 дні	0,5 год	2—3 год	2 год
Чекання в черзі на обчислення	—	2—6 год	0,15 год	до 10 хв
Обчислення	1—2 дні	до 4 год	до 4 год	до 2 год
Аналіз результатів і перерахунок	1 день	0,5 год	0,5 год	30 хв
Очікування результатів	—	до 2 год	до 2 год	—
Підготовка до результатів	0,35 год	—	0,35 год	—
Друківання вихідних форм	до 5 год	3 год	3 год	3 год
Загальний затрачений час	5—8 днів	2—5 днів	19—22 год	12—14 год
Виграш («+») чи програш («-») порівняно з ручним розрахунком	—	1,9 раза + + 3 дні	16 разів + + 6 днів	28 разів + + 7,5 дня
Виграш («+») чи програш («-») порівняно з пакетним режимом	3 дні	—	10 разів 2 дні	17 разів 25 днів

Слід зазначити, що більшість заходів щодо організації облікового і аналітичного процесів не підлягають прямому розрахунку на ефективність у гривнях. Разом з тим ці заходи впливають на підвищення ефективності виробництва через інші функції управління — контроль, регулювання, стимулювання.

IV. Висновки. Можна констатувати, що економія, яка виникла у зв'язку з удосконаленням фінансово-господарської діяльності, виявляється у зменшенні собівартості продукції. Формування та використання собівартості як результату калькулювання у системах планування, обліку, аналізу та контролю спричиняє необхідність узгодження функціональних обов'язків працівників, документообороту, статей калькуляцій в підсистемах економічної інформації, що забезпечить можливість отримання максимум необхідної інформації в найбільш прийнятному вигляді для сприйняття суб'єктом управління з мінімуму первинно зареєстрованих даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 7.07.11 р. № 3614-VI—Харків: Фактор, 2003.—312 с.
2. Белоусова І. Чумаченко М. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості // Бухгалтерський облік і аудит. —2009. - №4 - 412с.
3. Голов С. Класифікація витрат і методи калькулювання собівартості в управлінському обліку// Податкове планування. — 2007.-№2(64)-315 с.
4. Зоріна В.Н., Сеніна Г.В. : Формування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в галузях народного господарства.- К.: Центр учбової літератури, 2005.- 308 с.
5. Несторенко Ж.К. Бухгалтерський облік промислових підприємств. Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 311 с.
6. Партин Г.О., Загородній А.Г. Управлінський облік: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2007. — 303 с.
7. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. — К.: Алеута, 2006. - 1080 с.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"